

Kim Robensyn,
Beeld & Geluid, Amsab-ISG

Het bewegend beeld in Amsab-ISG

Het is genoegzaam bekend dat Amsab-ISG over een omvangrijke filmcollectie beschikt.¹ Heel wat documentairemakers, productiehuisen en tentoonstellingsmakers doen al sinds jaar en dag een beroep op het materiaal dat in onze rekken opgeslagen ligt. Sinds vorig jaar is Amsab-ISG met een heus filmproject gestart. Wat dit precies inhoudt, is te lezen in vorige edities van *Brood & Rozen*.² Samen-gevat komt het erop neer dat we eerst en vooral in kaart brachten wat en hoeveel materiaal er bewaard wordt, wat de fysieke staat is van dat materiaal, waar er pas-sieve en actieve conserveringsmaatregelen genomen moeten worden ... In een volgende fase gingen we van start met het inhoudelijk beschrijven van dit mate-riaal. Het opbouwen van deze filmcatalogus vormt ongetwijfeld het belangrijkste onderdeel, de ruggegraat van deze hele onderneming.³ Dit cataloguswerk is er een van lange adem en omdat we het publiek niet zo lang op haar honger wilden laten zitten, hebben we er meteen ook een publieksluik aan gekoppeld, *Cinema Vooruit* genaamd. In onze museumkelder worden doorlopend films geprojecteerd. Wat er op het programma staat is te volgen via de website, waar we in de nabije toekomst ook een virtuele cinema willen uitbouwen.⁴ Ondertussen loopt de cinema toch al een half jaar en mogen we met de nodige trots melden dat die op blijvende interesse kan rekenen. Gelijktijdig met deze werkzaamheden zijn we ook ingestapt in het project *BOM-Vlaanderen*.⁵ Dit onderzoeksproject heeft het mogelijk gemaakt om een deel van onze filmcollectie volgens hoogwaardige normen te digitaliseren. Heel binnenkort worden hier de resultaten van verwacht en zullen we deze gedi-gitaliseerde films ter beschikking van het publiek kunnen stellen. Ook na afloop van dit project zijn we van plan om deze digitaliseringsoperatie verder te zetten.

Een van de hoofdtaken van Amsab-ISG is het zo goed mogelijk bewaren van bronnenmateriaal. Daarnaast moeten we dit materiaal ook beschikbaar maken voor een zo breed mogelijk publiek. Dit niet alleen via publieksmomenten zoals *Cinema Vooruit*, maar ook voor wetenschappelijk onderzoek. Het mag duidelijk zijn dat bovengenoemde catalogus hierin een cruciale rol speelt.

Setfoto van de film *Dagblad Vooruit*, Gent, 1933. Aan de camera Jo de Haas, naast hem met hoed Paul-Gustave van Hecke (Amsab-ISG)

In deze bijdrage willen we een, nog weliswaar onvolledig, overzicht geven van wat zich nu in onze collectie bevindt en welke bronnen dus potentieel door toekomstige onderzoekers aangeboord kunnen worden. We gaan niet nader in op aantallen, formaten (pellicule, VHS ...) en of het om al dan niet afgewerkte films of televisieafleveringen gaat. Dit is dus een zeer rudimentair overzicht, een tussentijdse stand van zaken.

Het leeuwendeel van de collectie bestaat uit films gemaakt door de ruime socialistische beweging: de partij, de mutualiteit, de vakbond, de coöperatie, de jeugdverenigingen ... Een groot deel daarvan is professioneel gemaakt en bevindt zich in de propaganda- en publicitaire sfeer. De films werden gemaakt naar aanleiding van verjaardagen, jubilea, 1 meifeesten, verkiezingen, sociale conflicten of belangrijke politieke knelpunten. We vermoeden dat we de meeste films die ooit door professionelen in opdracht van de socialistische beweging werden gemaakt, in ons bezit hebben, maar verder onderzoek aan de hand van andere bronnen zou dit moeten bevestigen. De oudste films dateren van midden de jaren 1920, met een piekaanbod in de jaren 1950. Voor iedereen die onderzoek wil doen naar onder meer de propagandatechnieken van de socialistische beweging in België vormt dit beeldmateriaal een onmiskenbare bron. Enkele voorbeelden van films die zich in onze collectie bevinden: *Het plan aan de macht*, een film gemaakt naar aanleiding van de groots opgezette campagne rond het plan-De Man, het socialistische antwoord op de grote economische crisis van de jaren 1930; *Dagblad Vooruit*, een publiciteitsfilm voor de *Vooruit* naar aanleiding van de 50e verjaardag van de krant, en *Het Rode Feest*, gemaakt naar aanleiding van 50 jaar socialistische partij. We verwijzen hiervoor naar de filmcatalogus op onze website.

Het beeldmateriaal afkomstig van de socialistische beweging is het tot nu toe meest gedocumenteerde deel van de collectie. Door de opkomst van de televisie verdwijnt dit soort films vanaf de jaren 1960. Dit weerspiegelt zich ook in onze collectie. Zo zijn er de televisie-uitzendingen gemaakt door de socialistische beweging, bijvoorbeeld de afleveringen van *De Socialistische Gedachte/La Pensée Socialiste*. Die vestigen de aandacht op hun strijd en brengen een aantal sociale conflicten in beeld. Ook hiernaar is meer onderzoek nodig.

Nagenoeg het volledige archief van de Socialistische Omroepmaatschappij (SOM), de organisatie die de televisieprogramma's van de socialistische partij verzorgt, wordt door Amsab-ISG bewaard. Een schitterende bron voor wie onderzoek wil doen naar dit stukje televisiegeschiedenis. Vooral de afleveringen van het jongerenprogramma *Roodvonk* verdienen speciale aandacht. Een schat aan informatie voor wie interesse heeft in de alternatieve jongerencultuur van de jaren 1980.

Via verschillende wegen zijn ook een aantal internationale producties bij ons terecht gekomen. Zo is er o.a. de serie *De Werkende Wereld (Labor World Magazine)*, gemaakt door het Internationaal Verbond der Vrije Vakverenigingen (IVVV)⁶, die een belangrijke rol gespeeld heeft in de propagandamachine ten tijde van de Koude Oorlog, en ook nog een aantal buitenlandse films over het belang van de vakbonden die hier verspreid werden.

Naast deze professioneel gemaakte films en uitzendingen bezit Amsab-ISG ook heel wat amateurfilms van militanten van de socialistische beweging. Het betreft voornamelijk beelden van feesten, reizen, uitstappen ... Ongetwijfeld bestaat er nog een enorme schat aan amateurmateriaal en films van lokaal belang.

Het gros van het bewegend beeldmateriaal valt dus te klasseren onder de 'rode' noemer. Dit vloeit voort uit de eerste opdracht en functie van Amsab-ISG. Maar met de verruiming van het werkterrein van Amsab-ISG heeft ook de filmcollectie zich stilletjesaan uitgebreid. Vooral uit de hoek van de milieubeweging kwam nieuw materiaal binnen. Zo zijn de uitzendingen van de GrOm (de Groene Omroep) zeker het vermelden waard. Daarnaast zijn er ook heel wat internationale producties (van o.a. Greenpeace), maar ook amateurbeelden van bijeenkomsten en acties.

Eerlijkheidshalve dient gezegd te worden dat een aantal thema's voorlopig beperkt in onze filmcollectie te vinden zijn. Hierbij denk ik in de eerste plaats aan materiaal met betrekking tot gender, migratie en de holebi-, vredes- en derdewereldbeweging. Ongetwijfeld ligt hierover nog heel wat filmmateriaal te sluimeren in kasten en op zolders.

Als bewaarplaats voor bewegend beeld heeft Amsab-ISG zeker een belangrijke rol te spelen. Alhoewel de filmcollectie lange tijd niet echt prioritair was binnen de werking van onze instelling, zijn we er toch in geslaagd om heel wat relevant materiaal te verzamelen. Dit is zeker een van de verdiensten van het beleid dat

Wouter Steenhaut heeft gevoerd. Het kan een goed voornemen zijn om deze verzamelpolitiek systematischer verder te zetten en nog actiever aan prospectie te doen. We willen van deze gelegenheid dan ook graag gebruik maken om een oproep te doen naar materiaal dat nog bij privépersonen en organisaties ligt. Vooral amateurbeelden kunnen onze collectie completer maken. Die kunnen de laatste tijd sowieso op een grote belangstelling rekenen.⁷ Ook de inhoudelijke hiaten, hierboven kort aangehaald, willen we in de toekomst opvullen. Dit zou heel wat perspectieven openen voor toekomstige onderzoekers.

Alhoewel we het belang van dit historisch beeldmateriaal voor onder meer productiehuisen en tentoonstellingsmakers niet willen ontkennen, willen we met onze inspanningen vooral het bewegend beeld als historische bron in de belangstelling brengen. Er is nog heel wat werk aan de winkel vooraleer we een volledig overzicht kunnen aanbieden van wat precies bij ons bewaard wordt en we het materiaal ook effectief ter beschikking kunnen stellen, maar de eerste goede stappen in die richting zijn gezet.

- 1 Met filmcollectie wordt eigenlijk de collectie bewegend beeld bedoeld. Dit is een verzameling van afgewerkte films, documentaires, televisie-uitzendingen, amateurbeelden, onafgewerkte producten, rushes ...
- 2 Kim ROBENSYN, Work in progress. De filmcollectie van Amsab-ISG (deel 1). In: *Brood & Rozen*, 13(2008)4, p. 88-89 en Kim ROBENSYN, Work in progress. De filmcollectie van Amsab-ISG (deel 2). In: *Brood & Rozen*, 14(2009)1, p. 86-87.
- 3 Ze is te raadplegen op onze website: <http://opac.amsab.be>.
- 4 Zie: <http://www.amsab.be/cinemavooruit>.
- 5 Meer info hierover op <http://www.bomvl.be>, laatst geraadpleegd op 14/09/2009.
- 6 Zie: Huub SANDERS, Een sterk wapen in de strijd. Film en de internationale vakbeweging 1953-1973. In: *Onvoltooid Verleden*, (2008)24.
- 7 Denken we maar aan de recente tentoonstellingen in het Huis van Alijn (*Het dagelijks leven in bewegend beeld* en *Gent in bewegend beeld*) en de recente inzamelacties van curieus.